

Henryk Pietras

Ortodoksja i herezje

Historia szukania prawdy
w pierwszych wiekach Kościoła

Wydawnictwo WAM

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Żydowskie początki	12
Pismo Święte	12
Żydzi aleksandryjscy	16
Nauczanie apostołów	19
Apostolskość jako kryterium prawdy	26
2. Spotkanie z kulturą grecką	28
Pojęcie Boga	28
3. Chrześcijański sens Pisma	33
Chrystus zasadą interpretacji	34
Szukanie sensu duchowego	36
Odrzucenie alegorii i szukanie sensu dosłownego	39
Próba syntezy u św. Augustyna i św. Hieronima	41
4. Pierwszy grzech	46
Alegoria „pierwszego” i „drugiego” Adama u Pawła Apostoła	46
Kosmiczny grzech i jego skutki według gnostyków	50
Nieposłuszeństwo Adama – dziecku według św. Ireneusza	54
Grzech Adama odziedziczony i propagowany przez wychowanie według Orygenesa	57
Wyjaśnienie filozoficzne Grzegorza z Nyssy	60
Kosmiczna walka Dobra i Zła w ujęciu manichejskim	62
Augustyn i kontrowersja pelagiańska	68
Grzech „pierworodny” według św. Augustyna	76
5. Kim jest Bóg Ojciec w Trójcy Świętej?	79
Monarchianizm, czyli negacja Trójcy	79
Tertulian i koncepcja cielesnego Boga	82
Bóg jest Ojcem	84
6. Czy Syn jest równy Ojcu?	89
Logos – Syn prawdziwy, a Jezus – syn adoptowany?	92
Syn współlistotny Ojcu	95
Wystąpienie Ariusza i polaryzacja stanowisk	98

Sobór Nicejski w 325 roku	103
Trzy Osoby Boskie, równe sobie	110
7. Syn Boży stał się prawdziwym człowiekiem, czy tylko tak się wydawało?	115
Doketyzm	115
Najstarsze próby opisu człowieczeństwa Jezusa w I/II wieku	119
Dusza ludzka Chrystusa	123
Wola ludzka Jezusa Chrystusa	127
W Chrystusie są dwie natury czy dwie osoby?	134
Monofizytyzm: dwie natury przed wcieleniem i jedna po wcieleniu?	138
Tło polityczno-eklezyjne: niechęć między Aleksandrią a Konstantynopolem	144
Soborowe doprecyzowanie woli ludzkiej Jezusa Chrystusa w roku 680/681.	147
8. Kim jest Duch Święty?	154
Wieloznaczność słowa „duch”	154
Duch jako „podobieństwo” Boże	157
Duch Święty a Jezus	158
Duch uświęcający	162
Duch współistotny Ojcu	166
Duch Święty z Ojca „i Syna” pochodzi...	170
9. Wiara w życie wieczne	172
Millenaryzm	175
Kraina umarłych	182
Możliwość zbawienia wszystkich?	184
Apokatastasis według Orygenesa	185
Zbawienie powszechne według Grzegorza z Nyssy	189
Zbawienie wybranych według Augustyna z Hippony	192
10. Czym jest Kościół?	199
Herezje eklezyjne	203
Zakończenie	208
Biogramy Ojców Kościoła oraz twórców odłamów chrześcijaństwa	212
Bibliografia	220